

KSIAŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

Agriculture in Britain (Rolnictwo Wielkiej Brytanii). London 1961, Her Maj. Stationery Office, s. 36.

Broszura wydana przez Centralny Ośrodek Informacyjny Wielkiej Brytanii, zawiera podstawowe dane o: klimacie, glebie i roślinności Anglii, użytkowaniu gleb, produkcji rolnej (roślinnej i zwierzęcej) za rok 1959 w porównaniu z latami poprzednimi, jej kosztach i dochodach, udziale państwa oraz innych instytucji państwowych w kierowaniu rolnictwem, handlu artykułami rolnymi, rolniczej służbie doradczej, ochronie roli, roślin i zwierząt oraz szkolnictwie rolnym i nauce (w załączniku podano wykaz zakładów naukowych). Ponadto broszura zawiera mapkę rozmieszczenia różnych typów farm i spis aktualnej literatury.

Bibliografija po rajonirovaniju i razmieszczeniju sielskowo chozajstwa SSSR 1818—1960 (Bibliografia rejonizacji i rozmieszczenia rolnictwa ZSRR za lata 1818—1960). Moskwa 1961, Akad. Nauk SSSR, s. 200.

Wydana przez Komitet do Spraw Sił Wytwórczych Kraju Akad. Nauk ZSRR, bibliografia została ujęta w sposób następujący: po wstępie zawierającym wypowiedzi klasyków marksizmu-leninizmu oraz czynników kierowniczych Partii i państwa radzieckiego na temat rozmieszczenia rolnictwa, podano odpowiednie postanowienia, następnie opracowania ogólne na temat rejonizacji. Pozostałe pozycje bibliograficzne ujęto w układzie terytorialnym w odniesieniu do: Rosji, ZSRR, RFSRR i innych republik. W załączniku znajdujemy wykaz rejonów rolnych ZSRR oraz alfabetyczny spis autorów, redaktorów i tytułów książek. W sumie bibliografia zawiera 2200 pozycji (książki i artykuły z czasopism); przeznaczono ją dla studentów, specjalistów w dziedzinie rolnictwa i in.

BIELAJEWSKI I. K.: Statistika kolchoznoj torgowli (Statystyka handlu kolchozowego). Moskwa 1962, Gosstatizdat, s. 126.

Przedmiotem pracy są zadania statystyki handlu kolchozowego i system wskaźników, którymi się ona posługuje, organizacji statystyki, sprawozdawczości i rachunkowości (publikację przeznaczono właśnie dla pracowników tych dziedzin). Zawiera ona wykład podstawowych metod analizy danych statystycznych, udziału rynku kolchozowego w ogólnych obrotach detalicznych, średnich cen rynkowych, indeksów cen i podaży, wskaźników terytorialnych używanych w praktycznej działalności organów statystycznych. Rzecz może być przydatna także dla pracowników naukowych i dydaktycznych oraz studentów szkół ekonomicznych.

BIEGAJŁO W.: Sposoby gospodarowania w rolnictwie woj. białostockiego. Warszawa 1962, PWN, s. 187.

Praca wykonana w Instytucie Geografii PAN (Prace Geograficzne nr 35) w latach 1956—1960 (nawiasem warto zaznaczyć, że uznając całkowicie konieczność wydawania tego typu monografii regionalnych należałoby zaapelować do tegoż Instytutu o skoordynowanie podobnych opracowań podejmowanych przez różne regionalne ośrodki). Rozwój systemów gospodarstw rolnych został ujęty historycznie od powstania gospodarki trójpolowej do sposobów gospodarowania wprowadzonych po II wojnie światowej. Wśród czynników wpływających na sposób gospodarowania w rolnictwie omówiono: warunki środowiska geograficznego, strukturę użytków rolnych i strukturę agrarną, ludność rolniczą, siłę pociągową, maszyny i narzędzia, nawożenie gruntów i... oświatę rolniczą. Sposoby gospodarowania i systemy zmia-

nowania w rolnictwie przeanalizowano na przykładzie małego gospodarstwa indywidualnego oraz wielkotowarowego, państwowego. W spisie literatury podano 124 pozycje.

CEPÉDE M.: Agriculture et alimentation en France durant la II-e guerre mondiale (Rolnictwo i spożycie we Francji podczas II wojny światowej). Paris 1961, Ed. M.-Th. Génin, s. 509.

Wprawdzie tytuł mówi o sytuacji rolnictwa i aprowizacji we Francji w okresie II wojny światowej, jednak autor wykracza poza ten okres omawiając problem w czasie poprzedzającym wojnę światową i powojennym. Posiadane materiały statystyczne okazały się niewystarczające dla dokonania analizy ekonomicznej okresu wojennego, zostały więc uzupełnione przez autora na podstawie informacji uzyskanych od wybitnych specjalistów, przede wszystkim M. Augé-Laribé, M. J. B. Chombart de Lauwe, M. G. Weill'a i M. F. Houillier'a. Po scharakteryzowaniu stanu rolnictwa i spożycia w latach 1914—1939, autor przechodzi do omówienia uolityki rolnej i aprowizacyjnej w okresie wojny, organizacji rolniczych, administracji rolnej, reglamentacji rolnictwa i zaopatrzenia, polityki w zakresie dostarczania rolnictwu środków produkcji, transportu, kredytu, rynku rolnego, cen, dochodów i spożycia w czasie wojny, następnie zaś w okresie powojennym. W podsumowaniu podano straty w tej dziedzinie, spowodowane zniszczeniami wojennymi i okupacją, wpływ złych warunków aprowizacyjnych na zdrowotność we Francji, stagnację techniki oraz zmniejszenie wydajności produkcyjnej. Pracę kończą plany rekonstrukcji strat i rozwoju rolnictwa w latach 1944—1947 i 1947—1951 (plan Monet'a).

CHILCZUK M.: Rozwój i rozmieszczenie przemysłu rolno-spożywczego w woj. białostockim. Warszawa 1962, PAN, s. 160.

Autor numeru 37 Prac Geograficznych Instytutu Geografii PAN zajmuje się teoretycznymi i praktycznymi aspektami lokalizacji przemysłu rolno-spożywczego Białostocczyzny określając jego specyfikę i znaczenie dla województwa. Publikacja zawiera bogaty materiał faktograficzny (dane statystyczne, mapy, wykresy, schematy klasyfikacyjne lokalizacji zakładów), co daje możliwość wykorzystania przeprowadzonych badań dla potrzeb gospodarki narodowej. Materiały (między innymi archiwalne) podzielono na grupy według układu chronologicznego, tj. do 1864 r., w latach 1864—1914, 1918—1939 i w latach powojennych. (Patrz pozycja omówiona na str. 180).

CZUPAK I. S.: Uczeń i kalkulacja siebieistości sielskochozajstwiennoj produkcii w swiekłosowchozach (Rachunkowość i kalkulacja kosztów własnych produkcji buraków cukrowych w sowchozach) Kijew 1962, Gos. Izd. Sielskochoz Lit. Ukr. SSR, s. 154.

Publikacja, wydana przez Zarząd Przemysłu Cukrowniczego Kijowskiego Sownarchozu, traktuje o metodzie obliczania i kalkulacji produkcji buraka cukrowego w państwowych gospodarstwach rolnych przemysłu cukrowniczego. Niemniej jednak praca ma charakter bardziej uniwersalny i jest obliczona na kierowników i buchalterów nie tylko gospodarstw uprawiających buraki cukrowe, lecz także o innych kierunkach produkcji, jak też kolchozów, które przeszły na pełny pieniężny obrachunek. Z tego też względu w pracy znajdujemy instryktywne materiały również w sprawie rachunku i kalkulacji produkcji roślinnej (różnych upraw) oraz hodowlanej i jej specyfiki, a także gospodarstw usługowych i pomocniczych. Podano ponadto charakterystykę bilansów, planu kont i około 60 rachunków: środków podstawowych i obrotowych, nakładów, amortyzacji, rachunków pozabilansowych itp.

DOBERS E.: Die Auswertung der Kostenrechnung in den LPG am Beispiel des RTS-Bereiches Wallwitz (Wykorzystanie rachunku kosztów w spółdzielni produkcyjnej na przykładzie RTS okręgu Wallwitz). Berlin 1962, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 52.

Zeszyt 52 serii popularnych wydawnictw pt. „Nasza socjalistyczna wieś” zawiera wykład wygłoszony w Instytucie Ekonomiki Socjalistycznych Przedsiębiorstw Rolnych Uniwersytetu Martina Lutra w Halle/Wittenberg na temat wykorzystania rachunku kosztów przy zarządzaniu przedsiębiorstwami tak w ciągu roku gospo-

darczego, jak po jego zakończeniu oraz w odniesieniu do poszczególnych produktów rolnych i w brygadach robotniczych. Całość rozważań jest ilustrowana zestawieniami i wykresami, przy czym w zakończeniu podano kształtowanie się kosztów w spółdzielniach produkcyjnych w latach 1958—1960.

FELBUR S.: Analiza układu cen produktów rolnych w Polsce. Warszawa 1962, PWN, s. 274.

W studium, poświęconym analizie systemu cen rolnych, położono główny nacisk na dwa zasadnicze tematy: mechanizm cen rolnych, jako cen równowagi rynkowej oraz na koszty i opłacalność produkcji rolnej. Autor stoi na stanowisku, iż podstawą wyznaczania cen rolnych powinna być ich regulacja w zależności od wymogów równowagi rynkowej. Badania swe rozpoczyna od ogólnej problematyki cen rolnych i ich systemu w okresie międzywojennym oraz w Polsce Ludowej, starając się odpowiedzieć w dalszych rozdziałach na pytanie: jakimi zasadami powinno kierować się państwo w ustalaniu polityki cen skupu produktów rolnych w warunkach istnienia drobnotowarowej gospodarki chłopskiej, a także nożyc cen artykułów nabywanych i sprzedawanych przez rolników, opłacalności produkcji rolnej, funkcjonowania układu cen rolnych w Polsce i relacji cen produktów rolnych w Polsce i w niektórych innych krajach. Praca jest ilustrowana bogatym materiałem statystycznym, tabelami i wykresami, zawiera ponadto wykaz wykorzystanej literatury i źródeł statystycznych.

FRASER A. K., LUGG G. W.: Work study in agriculture (Studia nad pracą w rolnictwie). London 1962, Land Books, s. XV, 248.

Autorzy (pierwszy — specjalista do spraw szkolenia w zakresie badań nad pracą, drugi — badań nad pracą w rolnictwie) podjęli pionierskie studia nad teorią i metodami naukowego poznania i mierzenia czynności wykonywanych w rolnictwie. Badania te mają na celu dopomożenie w organizacji i kierowaniu gospodarstwem, stanowiąc cenne narzędzie w rozwijaniu produkcji i podnoszeniu jej wydajności. Podane metody — w wielu wypadkach przedstawione za pomocą wykresów — obliczania ekonomiki ruchu, czasu niezbędnego do wykonania poszczególnych czynności, odpoczynku itd., ilustrowane są na przykładach wziętych z hodowli. Końcowy rozdział poświęcono zagadnieniu szkolenia w studiach nad pracą w rolnictwie. Rzecz przeznaczona jest dla potrzeb doradców w zakresie prowadzenia gospodarki farmerskiej, samych farmerów, a także słuchaczy wszystkich typów studiów rolniczych.

GAJEWSKI J.: Zastosowanie metody planowania programu w rolnictwie. Warszawa 1962, PWRiL, s. 110.

Autor podjął próbę wyjaśnienia mechanizmu działania programowania liniowego — (stanowi to treść pierwszych 3 rozdziałów oraz uwag końcowych) — i na tej podstawie określenia najlepszego kierunku produkcyjnego w konkretnym gospodarstwie rolnym Oborach, za pomocą metody programowania liniowego, nazwanej planowaniem programu (stanowi to drugą połowę pracy). Jak z powyższego wynika, celem pracy było ustalenie optymalnego kierunku produkcji w państwowym gospodarstwie rolnym przez zastosowanie metod programowania liniowego, stąd też praca ma charakter metodyczny z próbą praktycznego wykorzystania osiągniętych wyników. Wyniki te, otrzymane przez autora w Oborach, zostały następnie zweryfikowane w Zakładach Doświadczalnych IUNG — Borówkowo i Gąsawy oraz w Rolniczym Zakładzie Doświadczalnym SGGW — Puczniew.

A gazdálkodás elemzése 1955—1959 években 33 állami gazdaságban (Analiza działalności produkcyjnej 33 państwowych gospodarstw rolnych w latach 1955—1959). 1961 FM Állami Gazdaságok Főigazgatósága, s. 152.

Celem analizy było przesledzenie pełnego działania ekonomicznych praw socjalizmu w gospodarce rolnej, a w szczególności podnoszenia się produkcji towarowej, przewagi dużych gospodarstw, zwiększenia produkcji dzięki wzrostowi wydajności pracy, uzyskanej z kolei przez podniesienie wyposażenia technicznego, w tym mechanizacji, współzależności wzrostu wydajności pracy z podnoszeniem produktywności gleb, uprawą roli i roślin, hodowlą, ich organizacją itd., oraz materialnym zainteresowaniem załóg, wzrostem realnych dochodów, a jednocześnie obniżaniem

kosztów własnych. W podsumowaniu znajdujemy następujący wniosek końcowy: polepszające się z roku na rok wyniki uzyskiwane przez państwowe gospodarstwa rolne w I pięcioletce (1955—1959) stworzyły mocne podstawy dla realizacji zadań przypadających na nie w II pięcioletce. (Streszczenie w jęz. rosyjskim i niemieckim).

GONDE H., CARRÉ G., JUSSIAUX PH.: **Nouvelles leçons d'agriculture (Nowe lekcje o rolnictwie)**. Paris 1962, La Maison Rustique, s. 498.

W siódmym, zaktualizowanym wydaniu obszernej pracy pod powyższym tytułem autorzy postawili sobie za cel dostarczenie wyczerpujących wiadomości z zakresu rolnictwa pod kątem widzenia potrzeb wykładowców i pedagogów, oraz podania compendium wiedzy rolniczej, co mogłoby ułatwić pracę kierującym upowszechnianiem wiedzy rolniczej i stanowić przewodnik dla rolników, dążących do zmodernizowania swych gospodarstw, co z kolei zwiększyoby rentowność tych gospodarstw. W poszczególnych częściach książki autorzy omówili podstawowe zagadnienia z zakresu produkcji roślinnej i zwierzęcej, technologii, przetwórstwa rolniczego, mechanizacji, melioracji, budownictwa, meteorologii, prawa i ekonomiki rolnej. W tym ostatnim dziale podano zasady rachunkowości rolnej i metodycznej organizacji pracy oraz zawodowe organizacje rolnicze.

HERER W.: **Rolnictwo a rozwój gospodarki narodowej**. Warszawa 1962, PWE, s. 343.

Autor podjął problematykę związków ekonomicznych, występujących między rolnictwem a sferą pozarolniczą w planowej gospodarce narodowej, a w szczególności oddziaływania przepływów siły roboczej i akumulacji między rolnictwem i przemysłem na kształtowanie się dochodu narodowego oraz wzrostu produkcji towarowej rolnictwa na proporcje rozwoju całej gospodarki narodowej i odwrotnie — oddziaływania rozwoju przemysłu na dynamikę i strukturę wzrostu produkcji rolnej oraz strukturę społeczną wsi. W konkluzji autor próbuje dać syntezę o wpływie produkcji rolnej na wzrost dochodu narodowego. Oprócz bogatego materiału liczbowego, zawartego w tekście, w aneksie podano ponadto dane opisowe i statystyczne dotyczące kilkunastu wybranych zagadnień.

Jeżegodnik po agrarnej istorii wostocznoj Jewropy (Rocznik historii rolnej wschodniej Europy). Kijew 1962, Izd. Akad. Nauk USSR, s. 592.

Wydany przez kolegium pod redakcją W. K. Jacuńskiego (vide Materiały po istorii sielskowo chozajstwa i krestianstwa. Wyp. V omówione na str. 184) — rocznik zawiera referaty i doniesienia historyków republik radzieckich wygłoszone na 3 sesji — symposium z historii agrarnej wschodniej Europy od XIV do XX wieku, odbytej w Kijowie w dniu 23—9. IX. 1960 r., a dotyczących między innymi zagadnień klasowego podziału pańszczyźnianego chłopstwa, różnych typów i wielkości gospodarstw chłopskich i folwarcznych, poddaństwa, renty gruntowej, obszczyzny (rosyjskiej pierwotnej wspólnoty gminnej), ekonomicznych stosunków między miastem i wsią, powstania prywatnej własności chłopskiej, walki wyzwolenczej chłopstwa oraz dyskusji nad zgłoszonymi pracami.

KIM W. A.: **Rol narodno-diemokratyczeskowo gosudarstwa i prawa w socjalistycznym priobrazowaniu sielskowo chozajstwa (Rola narodowo-demokratycznego państwa i prawa w socjalistycznym przekształcaniu rolnictwa)**. Alma-Ata 1962, Izd. Akad. Nauk Kazach. SSR, s. 310.

Publikacja została opracowana w instytucie filozofii i prawa Akademii Nauk Kazachskiej SRR na podstawie źródłowych materiałów oraz praktyki spółdzielczego, demokratycznego i socjalistycznego — przekształcania rolnictwa w Koreańskiej Republice Demokratycznej. Omówiono w niej konkretne metody i drogi tych przekształceń, ustrojowo-prawne formy organizacji bazy materialno-technicznej, udzielania spółdzielniom pomocy finansowej i innej zabezpieczającej zwycięstwo socjalistycznego ustroju na koreańskiej wsi. Szczególnie wiele miejsca i uwagi poświęcono roli demokratyczno-ludowego państwa i prawa, wydanych ustaw oraz innych norm i zasad prawnych i organizacyjnych, przy pomocy których dokonano reformy rolnej, socjalistycznej przebudowy i wzmocnienia ustroju rolnego. Praca jest przeznaczona dla pracowników nauki, wykładowców i studentów zajmujących się zagadnieniami ustrojowymi w rolnictwie.

KOROLEW S. A.: **Razwitiye kolchoznoj sobstwiennosti na sowriemionnem etapie kommunistyczeskowo stroitelstwa w SSSR (Rozwój własności kolchozowej na współczesnym etapie budownictwa komunistycznego w ZSRR)**. Moskwa 1962, Izd. WPSz i AON pri CK KPSS, s. 103.

Broszura opracowana w Katedrze Ekonomii Politycznej Wyższej Szkoły Partyjnej przy KC KPZR zawiera popularny wykład podstawowych zagadnień własności kolchozowej rozważanych z punktu widzenia wykorzystania sił wytwórczych rolnictwa, rozwijanych dla podniesienia produkcji rolnej do poziomu gwarantującego całkowite zaspokojenie potrzeb żywnościowych ludności i surowcowych przemysłu oraz z punktu widzenia integracji własności kolchozowej z ogólnonarodową, a w tym doskonalenia stosunków towarowych.

KRYSZAN CZ., DŁUŻEWSKI J.: **Inwestycje wodno-melioracyjne. Zarys ekonomiki**. Warszawa 1962, PWRiL, s. 284.

Wzrastające nakłady na inwestycje wodno-melioracyjne, a jednocześnie niedostateczna w tej dziedzinie gospodarność, sprawiają, iż zagadnienia ekonomiczne inwestycji wodno-melioracyjnych i gospodarki wodnej nabierają na znaczeniu i przez to samo stają się coraz częściej przedmiotem rozważań. Szczególną aktualność omawianej publikacji podnosi sposób ujęcia zagadnienia, a między innymi: wyeksponowanie analizy ekonomicznej na wszystkich etapach działalności — od programowania poprzez wykonawstwo — do użytkowania oraz poparcie wywodów praktycznymi przykładami, ilustrującymi rozważania.

W treści podano sporo schematów, wykresów, harmonogramów, ilustracji oraz — w zakończeniu — spis literatury przedmiotu (95 pozycji) i tabele okresów użytkowania urządzeń wodnych.

Landwirtschaftliche Betriebslehre (Nauka organizacji gospodarstw rolnych). Berlin 1962, VEB, Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 512.

Tłumaczony z węgierskiego obszerny i gruntownie opracowany podręcznik ekonomiki i organizacji przedsiębiorstw rolnych. Obecnie dotyczy — praktycznie rzecz biorąc — socjalistycznych przedsiębiorstw rolnych, gdyż w międzyczasie, tzn. od daty wydania oryginału węgierskiego w 1959 roku do daty tłumaczenia niemieckiego (1962 r.) uspołecznienie gospodarstw rolnych na Węgrzech osiągnęło 95,5%. Niemniej jednak w podręczniku pozostał rozdział o indywidualnych chłopskich gospodarstwach rolnych. Gros jednak treści dotyczy dużych, socjalistycznych gospodarstw rolnych, a więc: ich rentowności, potrzebnych środków produkcji, czynników oddziałujących na produktywność, organizację całych gospodarstw oraz poszczególnych działów produkcji roślinnej i zwierzęcej, gospodarki paszowej, gospodarstw pomocniczych, mechanizacji, prac podwórzowych i polowych, gospodarki materiałowej i magazynowej, opłacalności i ogólnych zasad kierownictwa przedsiębiorstwami rolnymi.

Materiały do historii sielskowo choziajstwa i krestianstwa (Materiały z historii rolnictwa i chłopstwa). Sbornik V. Moskwa 1962, Izd. Akad. Nauk SSSR, s. 500.

Kolejny V zbiór opracowań z historii rolnictwa i chłopstwa, dotyczy głównie różnych problemów historii agrarnej Rosji od XVI wieku do 1917 r. z tym, że stosunkowo wiele miejsca poświęcono rolnictwu Ukrainy, Litwy i zachodniej Białorusi. Rzeczą wydana została przez Instytut Historii Akademii Nauk ZSRR ku uczczeniu 70-lecia urodzin i blisko 50-lecia pracy naukowej prof. Wiktora Kornielejewicza Jacuńskiego — historyka, ekonomisty, statystyka i geografa w jednej osobie, interesującego się ponadto zagadnieniami wsi i rolnictwa. Na publikację złożyło się — oprócz charakterystyki sylwetki uczonego i obszernej bibliografii jego prac naukowych — blisko 20 monografii różnych współpracowników Instytutu na wymienione wyżej tematy. (Tom IV zbioru omówiono w nrze 4 z 1961 roku).

Organische Rationalisierung im Bauernhof (Organiczna racjonalizacja w gospodarstwie chłopskim). Zürich 1961, Schweizer Druck Verl., s. 112. Zusammengestellt von O. Howald unter Mitwirkung P. Fässler und H. Bickel. Sonderfolge über Landarbeitstechnik in der Schweiz.

Zeszyt 8 serii prac dotyczących techniki pracy rolniczej w Szwajcarii. Tytuł publikacji znajduje interesujące wyjaśnienie w tekście: dlatego się mówi o organicznej racjonalizacji rodzinnego gospodarstwa chłopskiego, że jest ono tworem

żywym — organizmem; w odróżnieniu od amerykańsko-mechanicznej racjonalizacji pracy musi tu być stosowana racjonalizacja organiczna; wszystko zaś zmierza do ulżenia pracy w rolnictwie, a w szczególności racjonalizacji pracy ręcznej przez właściwą jej organizację w gospodarstwie (prace podwórzowe) oraz przy sprzęcie zbóż i siana. Broszura jest bogato ilustrowana liczbami, wykresami, schematami i zdjęciami.

République du Mali. Problèmes et perspectives du développement rural (Republika Mali. Problemy i perspektywy rozwoju rolniczego. Rome 1962, FAO, s. 93. Enquête de la FAO sur l'Afrique.

Na podstawie badań prowadzonych przez FAO nad sprawami Afryki, opracowano sprawozdanie zawierające ogólne dane: geograficzne, klimatyczne, demograficzne, ekonomiczne, produkcyjne, socjalne, administracyjne i polityczne, następnie zaś scharakteryzowano sytuację rolnictwa, Uwzględniono tu główne problemy, a mianowicie: strefy rolnicze, 5-letni plan rozwoju rolnictwa (tj. produkcji rolnej, hodowli, spożycia i inwestycji). W aneksach umieszczono między innymi zalecenia dotyczące norm spożycia oraz rolniczego nauczania zawodowego i zapotrzebowania na specjalistów w tej dziedzinie.

SCHIMMERLING H.: **Peněžni odměna v JZD (Wynagrodzenie pieniężne w JZD — rolniczych spółdzielniach produkcyjnych).** Praha 1962, Státni Zemed. Nakl., s. 272.

Publikacja, mająca służyć jako praktyczny przewodnik przy stosowaniu nowych form wynagradzania za pracę w spółdzielniach produkcyjnych, jest przeznaczona głównie dla kierowniczych i pomocniczych pracowników tych spółdzielni. W poszczególnych rozdziałach omówiono porównawczo sprawę wynagradzania pieniężnego w kołchozach i JZD, pierwsze próby ze stosowaniem nowych form wynagradzania w JZD, sposoby ich wprowadzania i zasady premiowania. Na podstawie konkretnej spółdzielni produkcyjnej (Vysovice) podano w załącznikach sposób podziału premii oraz zestawienie ręcznych i zmechanizowanych prac w JZD.

SLOCUM W. L.: **Agricultural sociology. A study of sociological aspects of american farm life (Socjologia rolna. Studium aspektów socjologicznych amerykańskiego życia farmerskiego).** New York 1962, Harper and Brothers, s. 532.

Wprawdzie w 1960 r. zaledwie 9% ludności Stanów Zjednoczonych mieszkało na wsi (w farmach), niemniej jednak rolnictwo pozostaje nadal ważnym działem w gospodarce narodowej USA, Autor podejmuje próbę podsumowania i zinterpretowania dotychczasowych, mających już 50-letni dorobek — badań socjologicznych prowadzonych w zakresie rolnictwa i zagadnień życia farmerskiego. Czyni to przy pomocy metod stosowanych przez amerykańską socjologię w innych dziedzinach badań, jak np. proces kształtowania się decyzji, stosunki wewnątrzgrupowe, zasady postępowania, formy aktywności i systemy społeczne oraz dobrowolne stowarzyszenia. Całość rozważań dotyczy ludności wiejskiej, kultury przez nią dziedziczonej oraz aktualnych procesów i systemów społecznych, jak też różnych form współżycia, ze szczególnym uwzględnieniem samorządu wiejskiego. Rzecz w dużej mierze przeznaczona dla studentów socjologii wsi i rolnictwa.

SMITH L. P. F.: **The evolution of agricultural cooperation (Rozwój spółdzielczości rolniczej).** Oxford 1961, Basil Blackwell, s. 216.

Autor — doradca ekonomiczny Narodowego Związku Farmerów i wykładowca na uniwersytecie w Dublinie (Irlandia) przeznaczając swą książkę dla ekonomistów i rolników oraz studiujących rolnictwo i socjologię. Traktuje ona o różnych typach spółdzielczości rolniczej i przetwórczej, zbytu, zaopatrzenia, maszynowej oraz kredytowej i innej, o zrzeszaniu się i współdziałaniu różnych typów spółdzielczości (jak np. spółdzielczość konsumentów) ze sobą oraz ze związkami zawodowymi i państwem; o społecznych i ekonomicznych celach spółdzielczości oraz zastosowaniu do niej wybranych teorii ekonomicznych, np. teorii monopoli.

SOKOŁOW M. M.: **Ekonomika socialisticzeskowo sielskowo choziajstwa (Ekonomika socjalistycznego rolnictwa).** Moskwa 1962, Gos. Izd. Polit. Litier., s. 256.

Książka pomocnicza zatwierdzona przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego i Średniego Zawodowego RSFRS dla uniwersyteckich wydziałów ekonomicznych

Po wprowadzeniu w pojęcie i treść przedmiotu ekonomiki rolnictwa autor charakteryzuje problem agrarny w Rosji i jego rozwiązanie w Związku Radzieckim, socjalistyczny system rolnictwa i ekonomiki poszczególnych gałęzi produkcji rolnej.

Die sozialistische Umgestaltung der Landwirtschaft als Erfüllung des jahrhundertelangen Befreiungskampfes der deutschen Bauern (Socjalistyczne przekształcenie rolnictwa jako spełnienie odwiecznej walki wyzwolenczej niemieckich chłopów). Berlin 1962, VEB Deutscher Landwirtschaftsverlag, s. 447.

Publikacja zawiera materiały z naukowej konferencji zorganizowanej przez Niemiecką Akademię Nauk Rolniczych w Berlinie w dniach 17—18. X. 1960 r. dla uczczenia 10-lecia jej istnienia. Miarą zainteresowania tematem może być okoliczność, iż w sesji naukowej wzięło udział około 600 naukowców i praktyków: filozofów, ekonomistów, historyków, przyrodników, współpracowników organów państwowych i partyjnych, chłopów spółdzielców, funkcjonariuszy ruchu robotniczego z obu państw niemieckich, jak też wybitnych ekonomistów rolnych, którzy wygłosili łącznie 50 referatów, względnie wypowiedzi. Część materiałów nie została opublikowana, znajduje się do wglądu w Instytucie Historii Agrarnej tejże Akademii. Problematyka sesji zainaugurowana referatem, który posłużył za tytuł całej publikacji, była omawiana w 3 zespołach: historii chłopstwa niemieckiego do 1945 r., rozwoju rolnictwa i położenia chłopów w NRF od 1945 r. i zwycięskiej walki o wyzwolenie chłopów w NRD oraz na 2 posiedzeniach plenarnych: inauguracyjnym i końcowym, oceniającym sesję, jako ważki wkład w opracowanie i upowszechnienie właściwego poglądu historycznego na rozwój wielowiekowej wyzwolenczej walki niemieckiego chłopstwa.

ŚWIĄTKOWSKI H.: Prawo rolne. Warszawa 1962, PWN, s. 340.

W 1958 roku został wydany skrypt autora pt. „Prawo rolne” t. I. Tom II — niewydany — miał zawierać prawo rolniczych spółdzielni produkcyjnych, samorządu gospodarczego na wsi i wspólnot gromadzkich. W związku z powyższym oraz ze względu na to, że wniesiona w 1958 r. do Sejmu uchwała o spółdzielniach, została uchwalona 17. II. 1961 r. — autor opracował nowy skrypt obejmujący łącznie oba tomy. Na jego treść składają się — poza wprowadzeniem w pojęcia przedmiotu i źródła systemu prawa rolnego — omówienia następujących zagadnień (w cz. I): reforma rolna w Polsce przedwrześniowej i w Polsce Ludowej, prawne uregulowanie obrotu nieruchomościami rolnymi, zapobieganie powstawaniu niezwygotnych gospodarstw chłopskich, scalanie gruntów, formy prawne zagospodarowywania użytków rolnych i wspólnot gruntowych oraz skupu produktów rolnych; w cz. II — ogólna charakterystyka socjalistycznej przebudowy wsi, rolniczej spółdzielczości produkcyjnej i kółek rolniczych. Rzecz znamienna, żeby nie powiedzieć zdumiewająca, że pominięto całkowicie problematykę państwowych gospodarstw rolnych. Jedyna o nich wzmianka na str. 73 zawiera na domiar złego w odnośniku przestarzałe dane statystyczne w 1955 r., tak jakby nie było w międzyczasie powszechnego spisu rolnego w 1960 r.

WACHOWITZ H.: Die Entwicklung der sozialistischen Produktionsverhältnisse in der Landwirtschaft der DDR (Rozwój socjalistycznych stosunków wytwórczych w rolnictwie NRD). Berlin 1962, Dietz Verl., s. 104.

Rozszerzony stenogram wykładu wygłoszonego w Wyższej Szkole Partyjnej imienia K. Marksa przy KC NSPJ (SED). Po znanych na ogół wywodach na temat socjalistycznego przekształcania się rolnictwa, jako konieczności historycznej, autor zastosowuje następnie uchwały XXII Zjazdu KPZR do warunków i stosunków w rolnictwie NRD, poczem rozważa problemy dalszego rozwoju klasy chłopów-spółdzielców, procesu jej powstawania, związków z klasą robotniczą, podstaw ekonomicznych rozwoju klasy chłopów-spółdzielców, jej konsolidacji i formowania się w 3 różnych typach spółdzielni (I, II, III), współzależności między rozwojem świadomości tej klasy a rozwojem socjalistycznych stosunków wytwórczych.

Opr. St. K.

ARTYKUŁY EKONOMICZNO-ROLNICZE

FRENKEL I.: Zmiany stanu i struktury ludności zatrudnionej w rolnictwie w Polsce w latach 1950—1960. Gospodarka Planowa, Warszawa 1962 nr 11, s. 9—16.

Dane spisów powszechnych 1950 i 1960 roku zostały przez autora bardzo gruntownie opracowane w odniesieniu do dynamiki ilości ludności zatrudnionej w rolnictwie.

Zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie wynosiło około 0,7% rocznie. Należy uznać to za tempo dość znaczne w porównaniu z innymi krajami, zważywszy względnie wczesne stadium uprzemysłowienia Polski i wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego.

Autor szczegółowo analizuje migracje ludności rolniczej ze wsi i zmiany jakie to wywołuje w strukturze ludności rolniczej pod względem grup wieku, płci, zawodowo czynnych itp.

W związku z tym, że udział zatrudnionych w starszych grupach wieku znacznie wzrósł w ciągu rozpatrywanego dziesięciolecia, zaś grupy te reprezentują dla rolnictwa mniejszy potencjał pracy niż młodsze roczniki, ogólny potencjał pracy w rolnictwie zmniejszył się w stopniu większym, niż liczba zatrudnionych.

Artykuł zawiera szereg tabel statystycznych.

LE GRENTEE PH.: Problèmes posés par la construction des modeles d'offre regionale des produits agricoles (Problemy związane z określeniem modelu regionalnej podaży wytworów rolnych). Economie Rurale, Paryż 1962, nr 52, s. 17—37.

Zagadnienie rejonizacji ujmuje autor w powiązaniu z kierunkami produkcji gospodarstw rolnych. Dąży do określenia optymalizacji produkcji z punktu widzenia interesu ekonomicznego przedsiębiorcy. Buduje w tym celu schemat modelu organizacji gospodarstwa. W nawiązaniu do tego próbuje też stworzyć model teoretyczny rejonizacji podaży. Podaje również szczegółową kalkulację do tej metody w odniesieniu do dwóch wybranych rejonów, różniących się pod wieloma względami przyrodniczymi i ekonomicznymi, między innymi też strukturą agrarną.

Autor wypowiada pogląd, że określenie podaży regionalnej za pomocą przedstawionego modelu wymaga dużej pracy przygotowawczej, a w szczególności dobrej znajomości lokalnych warunków przez prowadzącego badanie. Niezbędne jest co najmniej trzy- lub czteroletnie przebywanie badacza w tym rejonie. To samo mówi już o małych możliwościach stosowania modelu w praktyce.

W końcu artykułu podane są załączniki — klasyfikacja upraw pod względem stopnia intensywności oraz tabela klasyfikacji struktury zasiewów.

W dyskusji nad tym referatem, która odbyła się w Francuskim Towarzystwie Ekonomiki Rolnej wysunięto szereg krytycznych uwag, między innymi kwestionowano słuszność zbyt dużej szczegółowości modelu.

JAGIELSKI M.: Aktualne problemy rolnictwa a zadania gromadzkich rad narodowych. Nowe Drogi, Warszawa 1962, nr 12, s. 20—33.

Państwo przychodzi z pomocą rolnictwu dostarczając środki produkcji w postaci nawozów mineralnych, maszyn rolniczych, pasz treściwych itp., oraz prowadząc szereg akcji, jak ochrona roślin, opieka weterynaryjna, udzielanie kredytów. Na te cele są przeznaczane ze środków publicznych duże fundusze. Z tych względów należy oczekiwać od wsi inicjatywy podjęcia wysiłku, który by uczynił tę pomoc państwa najbardziej efektywną.

Dlatego w planach gromadzkich muszą być podjęte zadania w zależności od potrzeb lokalnych. Istnieje dobry miernik tego, w jakim stopniu rolnicy sami

wykonują program uznany przez siebie za słuszny: miernikiem tym są dochody chłopskich gospodarstw, które będą tym wyższe, im większy jest wysiłek chłopów i im racjonalniejsze wykorzystanie pomocy Państwa. Nie można jednak czekać na to, aż każdy indywidualny gospodarz zerwie z przestarzałymi metodami, natomiast troska o to spada na społeczne organizacje rolnictwa. Autor szczegółowo omawia zadania jakie pod tym względem mają kółka rolnicze.

Poza tym w artykule są omówione aktualne zagadnienia spółdzielni produkcyjnych, państwowej gospodarki rolnej oraz Państwowego Funduszu Ziemi.

KRAUZE O.: Einige ökonomische Grundfragen der Kartoffelproduktion in der DDR (Niektóre podstawowe problemy ekonomiczne produkcji ziemniaka w NRD) *Zeitschrift für Agrarökonomik*, Berlin 1962, n 12, s. 373—378.

W ostatnich latach problem ziemniaczany wysunął się w NRD jako jedno z czołowych zagadnień polityki gospodarczej. Niskie zbiory ziemniaka nie zabezpieczają potrzeb spożycia i przemysłu, jak również jakość ziemniaka pozostawia wiele do życzenia.

Niezbędne jest podjęcie szeregu środków zmierzających do reorganizacji gospodarki ziemniaczanej. W produkcji ziemniaków konieczna jest specjalizacja w kierunku wytworzenia materiału hodowlanego ziemniaków przemysłowych i przeznaczonych na spożycie, przede wszystkim odmian wczesnych.

Spożycie wczesnych ziemniaków znajduje w artykule szerokie naświetlenie. Przytoczono rozmiar zaopatrzenia z własnej produkcji i z importu, ceny i opłacalność produkcji w zależności od okresu dostawy.

Artykuł przytacza szereg zadań jakie stoją przed przemysłem przerabiającym ziemniak dla celów przemysłowych i spożywczych.

KROTIL V.: K problematice a využití pevných a proměnných nákladů v zemědělských podnicích (W sprawie problematyki i wykorzystania stałych i zmiennych kosztów w przedsiębiorstwach rolnych).

Zemедelska Ekonomika, Praga 1962, nr 12 s. 793—506, streszczenie rosyjskie i niemieckie.

Zależność kosztów od wielkości produkcji powoduje konieczność, by w analizie ekonomicznej przedsiębiorstw dokonywać podziału na koszty stałe i zmienne. Matematyczne określenie stosunku kosztów stałych do zmiennych w ekonomice gospodarstwa rolnego sprowadza się do określenia zależności liniowej między kosztami zmiennymi a wielkością produkcji. Faktycznie jednak zależność daje się ustalić przez określenie odchylenia wyrażającego stopień zmiany tej funkcji.

Główną część artykułu stanowi przykład obliczenia kosztów stałych i zmiennych w rolnictwie. A więc w szczególności do kosztów stałych zalicza się: płace personelu technicznego (ok. 5% ogółu kosztów), płace robotników stałych (23—25%), amortyzacja (8%), remont bieżący (9%), pośrednie koszty (5%).

Łącznie wynosi to około 50% ogólnych kosztów prowadzenia gospodarstwa, drugą połowę stanowią koszty zmienne.

KYZLINK V.: Vliv státní pomoci poskytované formou cen výrobních prostředků na hospodaření JZD (Wpływ pomocy państwowej w formie ustalania cen środków produkcji na ekonomikę rolniczych spółdzielni produkcyjnych). *Politická Economie* nr 10 1962, Praga, s. 867—879, streszczenie rosyjskie i angielskie.

Pomoc państwa udzielana spółdzielniom produkcyjnym wyraża się m. in. w postaci udostępnienia kupnych środków produkcji po cenach niższych od kosztów własnych. Ta forma subwencjonowania spółdzielni produkcyjnych z punktu widzenia interesów gospodarki narodowej uzasadnione jest wówczas, jeżeli spółdzielnie produkcyjne dostarczają państwu produkcję towarową po cenach ustalonych w takiej ilości, która będzie dostateczną podstawą optymalnej relacji cen artykułów nabywanych i sprzedawanych przez rolników. Tą ilość niezbędnej produkcji towarowej autor nazywa „krytyczną”. Cały artykuł poświęcony jest teoretycznemu uzasadnieniu „krytycznej” ilości produkcji towarowej.

Polityka cen uwzględniająca powyższe zasady kalkulacji jest korzystna dla spółdzielni stałych, w wypadku niepomyślnych zbiorów itp. Autor jednak zwraca uwagę na możliwość uchylania się spółdzielni od oddawania wszystkich nadwyżek państwu w celu sprzedaży części nadwyżek towarowych bezpośrednio konsumentom po cenach wyższych. Ustalenie „krytycznej” ilości produkcji towarowej ma temu zapobiegać.

LESZ M.: **Zastosowanie programowania liniowego do optymalnego planu centralnego w rolnictwie.** Gospodarka Planowa, Warszawa 1962, nr 11, s. 16—23.

Artykuł stanowi skrót referatu wygłoszonego przez autora w Sekcji Ekonomiczno-Rolniczej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego. Punktem wyjścia zaprezentowanej metody optymalizacji planu w skali gospodarki narodowej jest wyrowadzenie szeregu równań bilansowych charakteryzujących wielkość produkcji roślinnej i zwierzęcej.

W bilansie produkcji roślinnej po jednej stronie są zbiory — po drugiej pozycje rozchodowe — siew, spasanie, nadwyżki sprzedażne. Inne pozycje rozchodowe łącznie z najgłówniejszą — spożyciem własnym rolników — występują jako człon zagregowany. Szereg równań wiąże produkcję pasz z produkcją zwierzęcą.

Produkcja zwierzęca ujęta jest szeregiem rachunków bilansowych, jak np. pogłowie — wytwory zwierzęce, żywiec-mięso itp. Ponadto podany został bilans przychodów i rozchodów poszczególnych wytworów na różne cele — spożycie własne, sprzedaż itp.

Pozycje przychodowe jak i rozchodowe mają szeroką specyfikację i odpowiednie uzasadnienie.

Tak obliczone równania bilansowe są podstawą ogólnego bilansowania, które jest z kolei wariantowane według określonych założeń. Ta faza obliczeń odpowiada temu, co nosi nazwę „planowania programu” i może stanowić rodzaj samoistnego rozwiązania opartego na wyborze najkorzystniejszego wariantu. Autor jednak idzie dalej i przy pomocy programowania liniowego optymalizuje plan, tj. przyjęte poprzednio założenia wariantowe.

Uzyskany wynik nie traktuje autor jako wytyczne polityki, lecz jako ilustrację samej metody.

ŁOJEWSKI S.: **Z zagadnień programowania inwestycji rolnych.** Gospodarstwa Planowe, Warszawa 1962 r. nr 12 s. 17—21.

Niezmiernie pożyteczne jest poszukiwanie efektywności inwestycji przez określenie za pomocą wzorów współzależności różnych czynników. Doceniając teoretyczne, jak i dydaktyczne znaczenie posługiwania się takimi wzorami, jak dotąd nie udaje się tego narzędzia analizy ekonomicznej stosować szeroko w praktyce inwestycyjnej. Rolnictwo stanowi tu dziedzinę bardziej niewdzięczną niż inne dziedziny gospodarki narodowej.

Autor daje próbę teoretyczną takiej analizy ogólnoeconomicznej, popartej przykładem z zakresu efektywności inwestycji melioracyjnych na trwałych użytkach zielonych.

MIEKUS K.: **Zagadnienia amortyzacji i akumulacji obornika.** Postępy Nauk Rolniczych, Warszawa 1962, nr 5, s. 79—87.

W ekonomice rolnej i w rachunkowości obornik przeważnie jest rozpatrywany wyłącznie jako środek obrotowy. Tak jest istotnie, jeśli patrzmy na miejsce obornika w rachunku kosztów pojedynczego gospodarstwa rolnego lub całej gospodarki narodowej. Natomiast z punktu widzenia rachunku ekonomicznego poszczególnych pól i roślin uprawnych obornik zachowuje się jak środek trwały. W tym charakterze obornik podlega amortyzacji, której wysokość jest zależna od rodzaju gleb, a także od stopnia kultury, w jakim się znajdują.

Przy określeniu wysokości amortyzacji obornika autor proponuje stosować degressję w miarę zmniejszania się wartości obornika na różnych glebach w kolejnych po sobie latach.

W końcu omówione jest zagadnienie akumulacji obornika w glebie. Podobnie jak przy amortyzacji stopa akumulacji jest degressywna.

W artykule podane są przykładowe obliczenia stopy amortyzacji i akumulacji obornika.

NOWACKI T.: **Stopień i wskaźnik mechanizacji jako podstawa do określenia poziomu mechanizacji gospodarstw.** Nowe Rolnictwo, Warszawa 1962, nr 17, s. 14—17 i nr 18, s. 21—24.

Autor wyróżnia sześć stopni mechanizacji: zerowy, gdy człowiek nie posługuje się narzędziami; pierwszy — pierwotny, gdy narzędzie znajduje już zastosowanie; dalsze stopnie — to nasilenie posługiwania się coraz doskonalszymi narzędziami; ostatni, szósty stopień określa pełną mechanizację i automatyzację, przy których rola człowieka sprowadza się do konstruowania mechanizmów i kierowania nimi.

Każdorazowy poziom mechanizacji może być określony syntetycznym wzorem, czy też raczej całym systemem syntetycznych wzorów. Ponadto szereg wskaźników pochodnych pozwala określić za pomocą wzoru różne specjalne zagadnienia związane z mechanizacją.

Określenie w powyższy sposób mechanizacji rolnictwa może ułatwić ocenę poziomu mechanizacji poszczególnych gospodarstw oraz ich zbiorowości. Ponadto nadaje się również do oceny systemu maszyn obsługujących rolnictwo.

OBOLENSKIJ K.: Ekonomičeskaja effiektivnost' sielskochozajstwiennowo proizvodstva i metody jejo isczislenija (Ekonomiczna efektywność produkcji rolnej i metody jej określenia). *Ekonomika Sielskowo Chozajstwa*, Moskwa 1962, nr 12, s. 25—36.

Podstawowymi wskaźnikami efektywności produkcji rolnej są: wysokość plonów (wydajność), jednostkowy koszt produkcji, nakład pracy na jednostkę wytworu, produktywność pracy określona jako produkcja brutto w przeliczeniu na osobodzień, rentowność produkcji. Wszystkie te wskaźniki określają poziom efektywności przy zestawieniu ze stopniem wykorzystania ziemi. Miarą wykorzystania ziemi jest wielkość produkcji brutto na 100 ha.

W ten sposób można określić średni poziom efektywności produkcji rolnej dowolnego obszaru, jak i odchylenia od tego poziomu w górę i w dół.

W przykładzie opisanym przez autora przy wielkości produkcji brutto na 100 ha w granicach od 109 do 316 tys. rubli netto (tj. przy trzykrotnej różnicy), odchylenia podanych wyżej wskaźników efektywności od poziomu średniego wynosiły od kilku do dwudziestu kilku procent. Przy tym niektóre wskaźniki w miarę przechodzenia od niższego do wyższego stopnia wykorzystania ziemi wykazywały dużą nieregularność.

Autor podaje też szereg przykładów porównywania ekonomicznej efektywności produkcji w różnych działach, w szczególności produkcji buraków, kukurydzy i wieloletnich traw. Dokonuje również porównania przy różnym stopniu nasilenia pogłowia trzody kosztów własnych i nakładu pracy na jednostkę produkcji.

Ze wszystkich tych porównań wynika wyraźnie zarysowująca się prawidłowość, że większą efektywność produkcji osiąga się w warunkach jej koncentracji.

OKOŁO-KUŁAK S.: Przestrzenna struktura rolnictwa w Polsce Nowe Rolnictwo, Warszawa 1962, nr 21 s. 23—26.

Rozważania autora dotyczą metody opracowania rejonizacji rolnictwa w Polsce w ujęciu perspektywicznym. Wymienione są zadania, związane z techniczną stroną planu, których wykończenie jest niezbędne. Sprowadzają się one do ustalenia podstawowej dokumentacji (gleba, demografia, potencjał inwestycyjny, potrzeby konsumpcyjne itp.) oraz do teoretycznego ustalenia górnych i dolnych ograniczeń przy projektowanej działalności gospodarczej.

Posiadając te wstępne opracowania można przystąpić do rachunku optymalizacji, który można wykonać trzema metodami: prób i błędów, planowania programu i programowania liniowego.

Autor zwraca uwagę, że proponowane rozwiązanie oparte jest na daleko idących uproszczeniach, które są nieodzowne w pierwszej wersji planu rejonizacji produkcji rolnej. Metody te wymagają doświadczalnego sprawdzenia na przykładzie jednego województwa lub powiatu.

SACHSE R., ANDERS H.: Zur Bestimmung der gesellschaftlich notwendigen Selbstkosten in der Landwirtschaft und des Ausgangspunktes für die Preise landwirtschaftlicher Erzeugnisse (W sprawie określenia społecznie niezbędnych kosztów własnych w rolnictwie i podstaw cen wytworów rolnych). *Zeitschrift für Agrarökonomik*, Berlin 1962, nr 12, s. 360—366.

Poziom cen rolnych powinien być ustalany w dostosowaniu do warunków regionalnych, w szczególności przyjmując za podstawę koszty własne gospodarstw położonych w rejonach o gorszych warunkach klimatycznych i glebowych. W poczynaniach zmierzających do obniżki kosztów własnych społecznie niezbędne koszty w rolnictwie stanowią miernik stosunku cen wytworów rolnych do ich wartości.

Właściwe relacje cen i kosztów winny być sprawdzane w wybranych gospodarstwach w każdym rejonie. W artykule podane są relacje cen i kosztów zebrane z kilkuset spółdzielni produkcyjnych w latach 1959 i 1960.

SOŁDATOW W.: PIKULKIN A.: **O płodородzi poczwj i problemach intjensifikacji sieisko-chozjajstwiennowo proizwodstwa** (O żyzności gleby i problemach intjensyfikacji produkcji rolnej) Naucznyje Doklady Wyższej Szkoły — Ekonomii-cheskiej Nauki, Moskwa 1962 nr 6 s. 21—23.

Trawopolowy system rolnictwa Williama nie przyczynił się do polepszenia struktury gleby, lecz spowodował nieracjonalne wykorzystanie ziemi, cofnięcie gospodarki zbożowej jako podstawowego działu produkcji oraz zmniejszenia bazy paszowej dla hodowli. Był to system w następstwach swych ekstensywny, gdyż zakładał uzyskanie zwiększonej produkcji bez powiększania dodatkowych nakładów, w szczególności na nawożenie.

Tym błędnym założeniem Williama przeciwstawiają autorzy inny kierunek rozwoju rolnictwa, oparty na stosowaniu bardziej intensywnych upraw, szczególnie mających znaczenie jako baza paszowa. Do takich zaliczane są kukurydza, buraki cukrowe, rośliny strączkowe.

Główną i słuszną myślą autorów jest to, że w dążeniu do utrzymania żyzności gleby nie można opierać się na jednym tylko uniwersalnym środku, natomiast niezbędne jest zastosowanie szeregu środków, działających kompleksowo. Poczynania te powinny też brać pod uwagę ekonomiczne efekty produkcji rolnej.

THORNTON D. S.: **Techniques of Inguiry in the Field of Decision Making** (Technika badań w dziedzinie podejmowania decyzji) *The Farm Economist*, Oxford 1962, Vol. X nr 2, s. 71—84.

Metody badań odnośnie podejmowania decyzji przez farmerów różnią się w zależności od tego czy przedmiotem zainteresowania są aspekty ekonomiczne, socjologiczne czy psychologiczne tych decyzji. Występuje tu silne wzajemne powiązanie. Z tych względów w metodach badań podejmowania decyzji wysuwają się na czoło trzy grupy zagadnień:

Zagadnienia socjologiczne, tj. stosunek jednostki do środowiska społecznego, z którym jest związana pochodzeniem, wykształceniem, światopoglądem.

Zachowanie się jednostki w różnych sytuacjach życiowych, w szczególności postawa jednostki w stosunku do działania i ocena własna toku działania.

Przygotowanie się jednostki do rozwiązywania sytuacji przyszłych.

Autor szczegółowo rozpatruje metody badań podejmowania decyzji przez rolników, przytaczając Van den Bana (Holandia), Sheparda (Wielka Brytania), Johnstona (USA), Dillona (USA).

Na podstawie tych wywodów podaje szereg praktycznych wskazówek odnośnie sposobu ankietowania.

W końcu przytacza przykład podejmowania decyzji przez jednego ankietowanego farmera z hrabstwa Berkshire. Jest to rodzaj dziennika, którego treścią są zapisy czynności oraz kalkulacje w różnych wariantach, zbliżone do tzw. planowania programu.

WINKELMANN M., FRANKE A.: **Probleme der Messung und Planung des Nutzeffekts der gesellschaftlichen Arbeit in der socialistischen Landwirtschaft** (Problemy określenia i planowania społecznej wydajności pracy w rolnictwie uspołecznionym) *Einheit*, Berlin, nr 11, s. 46—54.

Celem gospodarki socjalistycznej jest maksymalne zwiększenie produkcji przy najwyższej wydajności pracy, najniższych kosztach i wysokiej opłacalności.

Wydajność pracy jest kluczowym problemem w realizacji tego celu, jednakże jak dotąd zarówno teoria ekonomii jak też praktyka gospodarstw państwowych czy spółdzielczych nie wypracowała prawidłowego określenia wydajności pracy. Autor zwraca uwagę na, wysuniętą ostatnio przez innych badaczy, metodę sumarycznych czasów pracy i kosztów, jako podstawę do opracowania indeksów wydajności pracy.

Przy zastosowaniu tej metody jako społeczną wydajność pracy przyjmuje się sumę pracy żywej i uprzedmiotowionej. Wyprowadzenie wskaźników tej wydajności przedstawione jest w sposób niezbyt przejrzysty, pomimo podania paru przykładów.

Autor podkreśla duży związek wydajności pracy z intensywnością produkcji rolnej. Intensyfikacja produkcji rolnej wówczas tylko powoduje wzrost wydajności pracy i obniżkę kosztów, kiedy produkcja na jednostkę powierzchni rośnie szybciej niż nakład pracy żywej i uprzedmiotowionej.